

‘आपण भारतास रात्रीतून अद्वितीय शक्ती बनवू शकता!’

प्रसंग- अनिवासी भारतीयांना मार्गदर्शन

दि. ००-००-००००, स्थळ -

अनिवासी भारतीय बांधवांच्या कुशाग्र बुद्धिमत्तेबद्दल, प्रदीर्घ प्रयत्नवादाबद्दल भाऊंच्या मनात आदराची सद्भावना आहे. प्रस्तुत भाषण या बांधवांसमोरच आहे. ‘बौद्धिक संपदा’ हे आपले शक्तिस्थान आहे. ‘सहिष्णुता’ आपल्या संस्कृतीचे मूळ आहे आणि म्हणूनच भारताच्या सर्वांगीण आर्थिक प्रगतीसाठी अनिवासी भारतीयांनी केलेले संकल्प कृतीत आणण्यासाठी झटण्याची गरज असल्याचे प्रतिपादन भाऊ येथे करतात. नैसर्गिक संसाधनांचा वरदहस्त लाभलेला आपला देश कृषिक्षेत्राने भरीव प्रगती करू शकतो, भारतासाठी गुंतलेला ‘पैसा’, देशाचे भवितव्य बदलू शकतो, हा विश्वास भाऊ येथे देतात. ‘संयुक्त भारतीय निधी अनिवासी भारतीयांनी उभारून देशाला कर्जमुक्त करावे’ असे कळकळीचे सकारात्मक आवाहनही भाऊ या भाषणात करतात.

माझ्या अनिवासी भारतीय मित्रांनो,

विदेशातील आपल्या अस्तित्वाबद्दल आम्हा भारतीयांना अभिमान आहे. अमेरिकेत आणि इतर विकसित देशात भारताला विशेष मान नाही, ही बाब आमच्या दृष्टीने निराशाजनक असली तरी आपणास तेथे विशेष आदर दिला जातो, याचे समाधान आम्हास आहे. अमेरिकेत आमचे भारतीय बांधव मोठ्या उत्पन्नाचे मानकरी आहेत. तेथील बऱ्याच संशोधन संस्थांमध्ये आणि अनेकविध मोठ्या हुद्यांवर त्यांचे प्रमाण लक्षणीय आहे. मानवतेच्या संवर्धनासाठी ते सदैव प्रयत्नरत असतात. त्याचाही आम्हांस विशेष अभिमान वाटतो. अमेरिकेतील ३८ टक्के डॉक्टर्स, १२ टक्के शास्त्रज्ञ, नासाचे ३६ टक्के सहकारी, मायक्रोसॉफ्टमधील ३४ टक्के सहकारी, आयबीएमचे २८ टक्के, इंटेलचे १७ टक्के तर झेरॉक्सचे १३ टक्के सहकारी हे भारतीय आहेत. अमेरिकेत सुमारे ४० टक्के मॉटेल्स (मॉटेल्स-स्वतःच्या मोटारीने प्रवास करणाऱ्यांसाठी असलेले हॉटेल्स...जेथे मोटार ठेवण्यासाठी जागा असते, पेट्रोल विकत मिळते, राहण्याची आणि जेवणाची सोय असते) हे भारतीयांच्या मालकीचे आहेत. हॉगकॉगमध्ये भारतीय वंशाच्या निवासींचे प्रमाण, हे तेथील लोकसंख्येच्या एक टक्काही नाही, परंतु या देशाच्या एकूण निर्यातीत १० टक्के वाटा अनिवासी भारतीयांचा आहे!

उत्कृष्टपणा साध्य करणे, ही आकस्मिकपणे घडणारी घटना नाही. कठोर परिश्रम,

प्रामाणिकपणा तसेच एकाग्रतेशिवाय कोणतेही लक्षणीय असे कार्य साध्य होत नाही. आपण या गुणधर्मांचे सदैव संकेतचिन्ह म्हणून सिद्ध होत आलात. केवळ गुणवत्तेच्या जोरावर वर्ण, जाती-जमातींच्या सीमारेषा ओलांडून विदेशात उच्चस्तरीय पदांवर भारतीयांची नियुक्ती झाली. जेथे कामास प्राधान्य दिले जाते, गुण-अवगुणांचा विचार केला जातो, कामाचे मूल्यमापन होते, उत्साह आणि संयमाचा सुयोग्य समतोल साधत कार्य करण्याच्या प्रवृत्तीस प्रोत्साहन दिले जाते, अशा कुठल्याही देशात.. भारतीयांना उच्चपदावर पोहोचण्यापासून कुणीही रोखू शकत नाही, याबद्दल मला पूर्ण खात्री आहे. अशा देशात आपण बहुविध संधी स्वतःसाठी उपलब्ध करून घेतल्या आहेत आणि कुशाग्र बुद्धीने, प्रदीर्घ प्रयत्नाने त्यांचा पाठपुरावाही केला आहे.

‘संधीशिवाय योग्यता व्यर्थ आहे,’ असे नेपोलियन नेहमी म्हणत असे. योग्यता आणि संधीच्या एकत्र अस्तित्वात आपण आपल्या अस्तित्वाचा शोध घेण्यात पारंगत आहात. तथापि आपले लक्ष मी अशा भारतीय बांधवांकडे वेधू इच्छितो... ज्यांच्यापैकी बहुतांश तर जगण्याची लढाई लढत आहेत. काही जण पददलितांच्या दुरावस्थेचा गैरफायदा घेत आहेत. एक वर्ग उद्याचा दिवस तरी चांगला उजाडावा म्हणून संघर्ष करीत आहे... काही असे आहेत, जे केवळ संपत्ती प्राप्त करण्याच्या मागे लागले आहेत, तर काही पाश्चात्य जीवनशैली आणि मूल्यांची नक्कल करून ती प्रत्यक्ष आचरणात आणण्याच्या तीव्र लालसेने झपाटलेले आहेत. इलेक्ट्रॉनिक्सचे माध्यम यास कारणीभूत आहे. आपली संस्कृती आणि त्यातून आपणास लागलेल्या सवयी या अन्य मानव-समूहांच्या तुलनेत आपली भिन्नता दर्शवतात. त्या आपल्या रक्तात खोलवर रुजल्या आहेत. त्या सहिष्णुता तर आपल्या संस्कृतीचे मूळ आहे. कुठल्याही अन्य संस्कृतीत प्रादुर्भाव, ते नष्ट करण्याची शक्यता मला तरी दिसून येत नाही. आर्थिक सुधारणेच्या गतिमान वाहनावर आपण आधीच आरूढ झालो आहोत. त्याचे चांगले परिणामही समोर येत आहेत.

तरीही हा दुर्दैवाचाच भाग आहे की, आपल्याकडे प्रचंड प्रमाणात उपलब्ध असलेल्या नैसर्गिक संसाधनांचा नियोजनपूर्वक वापर करण्याचे सोडून शेतीविषयक अर्थकारणात आपण पाश्चात्यांच्या आदर्शाचे अनुकरण करीत आहोत. मी नेहमीच हे ग्राह्य मानले आहे की, आपले मनुष्यबळ आणि बौद्धिक संपदा ही आपली शक्तिस्थाने आहेत. त्याचा वापर आणि निर्यात संधपणे का होईना वाढत आहे, ही निश्चतच समाधानाची बाब आहे. नव्या सहस्रकात सॉफ्टवेअरच्या क्षेत्रात आपण जगाचे नेतृत्व करण्यासारखी स्थिती आहे. हे घडवून आणण्यास आपल्याकडून जे शक्य असेल ते करावे. आपण पूर्वीच अनेक संकल्प कृतीत

आणले आहेत. काही संकल्पाची पूर्तता झाली नसल्यास त्यासाठी, ज्या देशात आपला निवास असेल तेथील कायदेमंडळाच्या सभासदांची मने वळवणे आणि मोठ्या प्रमाणावर जनजागृती करणे आवश्यक आहे, यासाठी आपण एक स्वतंत्र शिष्टमंडळ नेमावे. दोन देशातील सरकारांचे परस्पर राजकीय वा आर्थिक संबंध चांगले नसतील, तरी बऱ्याच वेळेस याच दोन देशांतील व्यक्तींचे अशा आशयाचे संबंध मात्र चांगले असू शकतात. कदाचित् त्या दिशेने आपण भारताच्या हितासाठी काही करू शकाल. भारत सरकारवर मात्र फारसे अवलंबून राहू नका, कारण त्याचा फारसा उपयोग होणार नाही.

शेतीयोग्य जमीन, सिंचनासाठी पाणी, सूर्यप्रकाश, हवामान या सारख्या नैसर्गिक संसाधनांचा भारताला वरदहस्त लाभलेला आहे. आपल्याकडे सर्व तत्त्वे विपुल प्रमाणात आणि अनुकूल अशी आहेत. अन्नधान्य तसेच तंतूमय पदार्थांच्या निर्यात क्षेत्रात सुरक्षा कवच निर्माण करण्या इतपत यश आपल्या भारताला मिळाले आहे. आता आपण फळ-भाज्यांवर आधारित प्रक्रिया उद्योग उभारून या क्षेत्रातील गुंतवणुकीस मोठ्या प्रमाणावर प्रोत्साहित करावयास हवे. या क्षेत्रात निर्यातीला मोठा वाव आहे. मात्र, भारतात याच्या अगदी विरुद्ध घडत आहे. कृषिक्षेत्रातील सार्वजनिक गुंतवणुकींना सतत उतरती कळा लागली आहे, हे दुर्दैवच होय. जमिनीची मालकी, शासकीय जमिनी, दीर्घकाळ पुरणारी कामे, अल्प मोबदला, या सर्वांशी निगडित कालबाह्य झालेल्या नियमांमुळे खाजगी क्षेत्रांनीही कृषिक्षेत्रातील गुंतवणुकीत फारसा उत्साह दर्शविलेला नाही. लोकसंख्येचा वाढता दबाव, कृषी-उत्पादनांच्या निर्यातीची गरज आणि संधी यामुळे शासनास आज ना उद्या, कृषिक्षेत्रातही मुक्त-आर्थिक धोरण स्वीकारावे लागेल, त्याशिवाय तरणोपाय नाही.

इतर कुठल्याही उद्योगापेक्षा कृषी-उद्योगात केलेल्या गुंतवणुकीचा प्रत्येक भाग हा रोजगाराच्या अधिक संधी निर्माण करतो, हे मी नेहमीच गृहीत धरले आहे. साहजिकच त्या ग्रामीण भागात होतील. ग्रामीण भागातून रोजगाराच्या संधीसाठी शहरांच्या दिशेने येणाऱ्या लोकसंख्येचा महापूर सुरुच आहे. यामुळे आधीच दाट वस्तीच्या शहरात स्थलांतरीत होणाऱ्या या ग्रामीण लोकसंख्येमुळे शहराचा सतत विस्तार होत आहे आणि असाच होत राहणार, त्याला आपण कृषिक्षेत्रातील गुंतवणुकीच्या माध्यमानेच निर्बंध घालू शकता, तेच उपयुक्तही ठरेल. वाढते शहरीकरण आणि त्याचे वाईट परिणाम आपणास वेगळे सांगण्याची गरज आहे, असे मला वाटत नाही. कृषिक्षेत्रातील गुंतवणुकीने तुम्हाला वैयक्तिक लाभ तर होईलच वाढत्या शहरीकरणाला आळा घालण्यास आपले योगदान असेल, याद्वारे

राष्ट्रहितही साधले जाईल. प्रगतीच्या अत्युच्च शिखरावर जायचे, तर कृषीक्षेत्राचा विकास हा त्यासाठी एक महत्वाचा मार्ग आहे. इतर अनेकविध उद्योगांबाबत आपण पाश्चिमात्य देशांवरही मात करू हे कठीण ठरू शकेल, म्हणूनच आम्ही आमची शक्तिस्थाने ओळखून त्यांनाच स्फुरविण्याची गरज आहे. बौद्धिक संपदा आणि कृषी ही आमची शक्तिस्थाने आहेत, हे मी आधीच सांगितले आहे.. ही बौद्धिक संपदा आपल्याला परंपरेनेच मिळाली आहेत, तर कृषीसंपदा हे आपणास निसर्गाने दिलेले वरदान आहे. निसर्गाने आपली सर्वाधिक संपदा, शक्ती आणि सौंदर्य जर कुठल्या देशास बहाल केले असेल, तर तो देश आहे फक्त ‘भारत!’

‘अंगभूत गुणांना फुलवण्याची सर्वाधिक संधी कुठे मिळत असेल, तर ती फक्त भारतातच!’ असे मॅक्समूलर या जगप्रसिद्ध तत्त्ववेत्त्याचे मत आहे. अल्बर्ट आर्इन्स्टाईन या महान शास्त्रज्ञ आणि गणितज्ञांचे असे वक्तव्य होते की, ‘आम्ही भारतीयांचे ऋणी आहोत, त्यांनी आम्हांस मोजावे कसे, ते शिकवले. भास्कराचार्यांनी ‘शून्य’ या संकल्पनेचा शोध लावला नसता, तर जगाची वैज्ञानिक प्रगती आज दिसते तशी दिसली नसती!’

चीनचे अमेरिकेतील माजी राजदूत ह्यू शिह यांनी तर याहूनही पुढे एक पाऊल टाकून असे वक्तव्य केले की, ‘भारत, गेली २० वर्षे सीमेवर आपला एक ही योद्धा न पाठवता सातत्याने आमचा सांस्कृतिक पराभव करीत आहेत.’ ह्यू शिह यांचे उपरोक्त कथन सिद्ध करीत गांधीप्रणित रक्तविहीन क्रांतीच्या जोरावर भारताने ब्रिटिश साम्राज्यशाही विरुद्ध विजय मिळवला. जगभर स्वातंत्र्याची मशाल चेतवली. भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातून प्रेरणा घेऊन अनेक देशांनी पारतंत्र्य नाकारले.

माझ्याकडे आणखी एक अभिनव कल्पना आहे. परंतु, तिला व्यवहाराचा फारसा स्पर्श नसेलही कदाचित्, पण ती कल्पना प्रत्यक्षात आलीच तर? मित्रांनो, अशा कल्पना प्रत्यक्ष साकार झाल्या तर... असे विचारसुद्धा खूप सुखावह असतात. विचारांना चालना देण्यास अत्यंत प्रेरक ठरावी, अशी ही कल्पना आहे.

भारतावर सुमारे १०० अब्ज अमेरिकन डॉलर्स एवढे परकीय कर्ज आहे. २० दशलक्ष भारतीय अनिवासी आहेत. जर त्यांनी प्रत्येकी २०,००० अमेरिकन डॉलर्सची बचत केली, तर ती रक्कम एकूण १०० अब्ज अमेरिकन डॉलर्स एवढी असेल, म्हणजेच भारतावर असलेल्या परकीय कर्जाइतकी! भारतसरकार आणि देशवासियांनी संयुक्त भारतीय निधी उभारून त्यासाठी पदरमोडीची तयारी दर्शवावी. या निधीद्वारे जगभरातील अनिवासी

‘आपण भारतास रात्रीतून अद्वितीय शक्ती बनवू शकता!’

भारतीयांना त्यांची २०,००० डॉलर्स पर्यंतची बचत. त्यांनी भारतात दीर्घमुदतीसाठी गुंतवावी या दृष्टीने त्यांना आश्वस्त करावे. आपण (अनिवासी भारतीयांची) महत्कष्टाने कमविलेला पैसा सुरक्षित राहिल, हा विश्वास द्यावा, मित्रांनो, असे झाल्यास भारत ऋणमुक्त देश झालाच म्हणून समजा! यानंतर परकीय कर्जात कपात कशी करता येईल, किंवा त्याची गरजच पडणार नाही, असे नियोजन कसे करता येईल, याचा सखोल विचार करावा.

अनिवासी भारतीयांची आजची पिढी देशभक्तीची भावना अजूनही हृदयाच्या आतल्या कप्प्यात अलवार जपून आहे. पुढील पिढीमध्ये अशा प्रकारची भावना असेलच याची शाश्वती नाही. त्यामुळे आत्ताच राष्ट्रहिताच्या उद्देशासाठी आपण सर्वांनी एकत्रित होऊन अशा दिशादर्शी, सकारात्मक प्रयत्नांना वेग देण्याची गरज आहे. एका रात्रीतून भारतास शक्तिशाली राष्ट्र बनविण्याचा हाच एक मार्ग आहे. यापूर्वी अनेक देशभक्तांनी सांगितले, त्याचीच पुनरावृत्ती मी करतो आहे. ‘देशाने आपल्यासाठी काय करीत आहे, हे कदापि विचारू नका, त्यापेक्षा आपण देशासाठी काय करू शकता?’ याचाच विचार करा.’

आपण ह्या आव्हानाचा सकारात्मक विचार कराल अशी आशा बाळगून, माझ्या शब्दांना विराम देतो.

वंदे मातरम्!